

بررسی اجمالی گویش کُرشِی

عبدالنبی سلامی (پژوهشگر ارشد فرهنگ مردم)

مقدمه

کُرش‌ها که خود را «دارغه» (dârɣe) نیز می‌نامند، مردمانی کوچ‌رو هستند که در گذشته شتربان (ساریان) بوده‌اند. این مردم از قول پیرانشان خود را بازماندهٔ داروغه‌های دوران صفویان می‌دانند، اما گذشته از این مفهوم، دارغه به معنی شتربان است. کُرش‌ها گرچه امروزه شترداری نمی‌کنند، علی‌رغم اینکه بسیاری از آن‌ها در حاشیهٔ شهرها و روستاها، یا با تشکیل روستاهای مستقل اسکان یافته‌اند، شیوهٔ دامداری و زندگی عشایری را رها نکرده‌اند و به پرورش بز و گوسفند و بعضاً گاو مشغولند. غیر از تعدادی از کُرش‌ها که هنوز کوچ می‌کنند و در پی مراتع مناسب در طی سال به سرحد و گرمسیر می‌روند، تعداد زیادی از آنان در نقاطی از جمله بالاده کازرون، کُرش‌آباد منطقهٔ دژگاه فراشبند و دادین و جَدول‌تُرکی و شورِ عبدل‌خانی در سمت جنوب و شمال بالاده و نقاطی در طول فیروزآباد تا خُنج لارستان و چاه سرخ مَرودشت و احمدآباد شیراز پراکنده‌اند. جمعیت کُرش‌زبان‌ها را می‌توان حدود ۲۰۰ خانوار تخمین زد.

گروهی، کُرش‌ها را قشقایی معرفی کرده‌اند. این قول از زبان پیران کُرش نیز شنیده شده است که خود را تیره‌هایی از طایفهٔ «فارسی مدان» قشقایی می‌دانند. اما شواهد زیر به خوبی نشان می‌دهد که کُرش‌ی شاخه‌ای از بلوچی است و ارتباطی با ترکی قشقایی ندارد. احتمالاً به دلایلی نامعلوم نیاکان کُرش‌ها زبان بلوچی را فراگرفته و زبان

مادری خود را از یاد برده‌اند.

۱. جدول مقایسه‌ای واژه‌هایی از گویش‌های کُرشِی، بلوچی و ترکی قشقایی

فارسی	کُرشِی	بلوچی	قشقایی
پا	pâ d	pâ d	qač
مو	mud	mud	tuk, tik
چشم	ča:m	ča:m	gez
خون	hun	hun	qân
دندان	dontâ n	dantâ n	dîš
دهان	daf	dap	âyz
شکم	lâ f	lâ p	qâr n
صورت	dim	dim	uyz, iz
بچه	čok	čok	ošâ y
برادر	berâ d	berâ t	kâ kâ
زن	ĵanin, ĵan	ĵanin	ârvâ d
مرد	mardin	mardin	kiše
خاکستر اجاق	por	por	kil
شانه مو	šak	šak	dâray
بزغاله	ša:nek	šenek	oĵlâ y
سگ	kočok	kočok	eyt
شتر	oštôr	hoštôr	deya
موش	mešk	mošk	sičân
کبک	kô g	kô g	kayleg
مرغ	morg	morg	lo y
شپش	bot	bod	bit
عقرب	zum	zum	a yerab
سرگین غلطان	xazzuk	gadduk	qara biĵak
خورشید	roč	ruč	gin
زمین	dogâr	dagâr	yer
ستاره	esâr	estâr	oloz

فارسی	کُرشِی	بلوچی	قشقایی
آب	âf	âp	su
باران	hôr	hôr	yâyoš
باد	gâd	govât	yel
رعد	geran	gerand	elerem
سرما	gahr	gohar	soy
امروز	maro:č i	maro:č i	begen, beyen
پارسال	pâri	pâri	billar
پیشب	paranduṣ	paranduṣ i	ilaregeĵ a
دیروز	zi	zi	dinan
قرمز	sohr	sohr	qermez
سفید	ispid/esbiyed	espid	âq
اینجا	idân	edân	burâ
آنجا	o:dân	o:dân	orâ
پایین	ĵahlâ d	ĵahlâ d	âšâqo, âlčâq
بزرگ	mazzan, got	mazan	bik
لخت	lut	lušt	litera
تنگ	tank	tank	inka
گشاد	perâ	perâ h	geyng, âcoq
ریز، کوچک	kassân	kasân	komeĵ a
زیر	čiyer	čir	âlte
یک	yak	yak	bir
دو	do	do	eyke
سه	sa	se	ič
چهار	čâr	čâr	derde
پنج	panĵ	panĵ	beš
شش	šeš	šeš	âlte
هفت	haft	hapt	yedde
هشت	hašt	hašt	sakez
نه	no	no	doqoz
ده	da	da	on

فارسی	کُرشِی	بلوچی	قشقایی
یازده	yâzza	yâzda	on bir
دوازده	davâzza	dovâzda	on eyke
پانزده	punza	pânzda	on ič
هفده	havda	habda	on yedde
بیست	bis	bist	igerem

۲. جدول مقایسه‌ای چند مصدر کُرشِی، بلوچی و ترکی قشقایی

فارسی	کُرشِی	بلوچی	قشقایی
آوردن	ârag	ârag	gatermag
افتادن	kafag	gapag	dîšmag
بُردن	barag	barag	âpârmag
بستن	bannag	bandag	bâyîlâmag
برداشتن	zorag	zurag	getermag
پختن	peččag	pačag	bišermag
پیچاندن	pičiyenag	pičinag	dolânmag
پیچیدن	piččag	pičag	dolâšmag

۳. جدول مقایسه‌ای چند فعل لازم و متعدی از گویشهای کُرشِی، بلوچی و ترکی قشقایی

فارسی	کُرشِی	بلوچی	قشقایی
نشستم	nešt-ân	nešt-on	otord-om
نشستی	nešt-ay	nešt-cy	otord-i
نشست	nešt	nešt	otord-oh
نشستیم	nešt-en	nešt-in	otord-ig
نشستید	nešt-et	nešt-ati	otord-iz
نشستند	nešt-ant	nešt-â tatin	otord-clar
ایستادم	oštâdân	oštâton	qâxd-om
ایستادی	oštâd-ay	oštâtey	qâxd-i
ایستاد	oštâd	oštât	qâxd-oh
ایستادیم	oštâd-en	oštâtin	qâxd-ig

فارسی	کُرشِی	بلوچی	قشقایی
ایستادید	oštâ d-et	oštât it	qâxd-iz
ایستادند	oštâ d-ant	oštâtatin	qâxd-clar
خوردم	vârt-om	vârt-on	yed-om
خوردی	vârt-et	vârt-et	yed-i
خورد	vârt-i	vârt-i	yed-oh
خوردیم	vârt-en	vârt-in	yed-ig
خوردید	vârt-o	vârt-ent	yed-iz
خوردند	vârt-eš	vârt-eš	yed-clar

۱. برخی از ویژگی‌های نظام آوایی گویش کُرشِی

مهمترین ویژگی آوایی کُرشِی از لحاظ تاریخی، که نشان می‌دهد کُرشِی گونه‌ای از بلوچی است و به شاخه زبان‌های ایرانی شمال‌غربی تعلق دارد، حفظ صامت‌های ایرانی باستان، در میان دو مصوت یا دو واکدار است. مانند:

dantân-	اوستایی	(دندان)	dontâ n
drâjâh-	اوستایی	(دراز)	derâj
raoç ah-	اوستایی	(روز)	roç

قس. بلوچی: dantâ n ، derâj ، ruç

دیگر تحولات مهم آوایی کُرشِی، که ارتباط آن را با بلوچی نمایان‌تر می‌کند، عبارتند از:

۱. تبدیل سایشی‌های ایرانی باستان به انسدادی. مانند:

gud	(گه)	اوستایی	guða-
kar	(خر)	اوستایی	xara-

۲. تبدیل v- آغازی ایرانی باستان به -g. مانند:

gâd	(باد)	اوستایی	vâta-
gašag	(گفتن)	اوستایی	√vac

۳. تبدیل -h^v- آغازی ایرانی باستان (-x^v اوستایی) به -v. مانند:

varag	(خوردن)	اوستایی	√x ^v ar
-------	---------	---------	--------------------

vasbag (خوابیدن) اوستایی $\sqrt{x^v ap}$

۲. ساخت فعل در گویش کُرُشی

الف. شناسه فعل:

۱. شناسه فعل‌های لازم: در این نوع افعال، شناسه فعل‌های ماضی و مضارع یکسان است. مثال:

شناسه صیغه‌های مضارع			شناسه صیغه‌های ماضی		
می‌آیم	mâhây-ân	-ân	آمدم	âkk-ân	-ân
می‌آیی	mâhây-ay	-ay	آمدی	âkk-ay	-ay
می‌آید	mâhâ	-ø	آمد	âkk	-ø
می‌آییم	mâhây-en	-en	آمدیم	âkk-en	-en
می‌آیدید	mâhây-et	-et	آمدید	âkk-et	-et
می‌آیند	mâhây-ant	-ant	آمدند	âkk-ant	-ant

۲. شناسه فعل‌های متعدی: در این نوع افعال، شناسه فعل‌های ماضی با شناسه فعل‌های مضارع متفاوت است. مثال:

می‌خورم	mavaray-ân	-ân	خوردم	vârt-om	-om
می‌خوری	mavaray-ay	-ay	خوردی	vârt-et	-et
می‌خورد	mavara	-ø	خورد	vârt-i	-i
می‌خوریم	mavaray-en	-en	خوردیم	vârt-en	-en
می‌خوردید	mavaray-et	-et	خوردید	vârt-u	-u
می‌خورند	mavaray-ant	-ant	خوردند	vârt-eš	-eš

ب. صرف فعل‌های لازم و متعدی

۱. فعل لازم «آمدن âkkag»

- ماضی ساده:

آمدم	âkk-ân	آمدم	âkk-ân
آمدی	âkk-ay	آمدی	âkk-ay
آمد	âkk	آمد	âkk
آمدیم	âkk-en		
آمدید	âkk-et		
آمدند	âkk-ant		

- ماضی استمراری:

mâ-hâyad-en	می‌آمدیم	mâ-hâyad-ân	می‌آمدم
mâ-hâyad-et	می‌آمدید	mâ-hâyad-ay	می‌آمدی
mâ-hâyad-ant	می‌آمدند	mâ-hâyad	می‌آمد

- ماضی نقلی:

âkkay-en	آمده‌ایم	âkkay-ân	آمده‌ام
âkkay-et	آمده‌اید	âkkay-ay	آمده‌ای
âkkay-ant	آمده‌اند	âkka	آمده است

- ماضی بعید:

akkayad-en	آمده بودیم	akkayad-ân	آمده بودم
akkayad-et	آمده بودید	akkayad-ay	آمده بودی
akkayad-ant	آمده بودند	akkayad	آمده بود

- ماضی التزامی:

âkkay-en bi	آمده باشیم	âkkay-ân bi	آمده باشم
âkkay-et bi ^۱	آمده باشید	âkkay-ay bi	آمده باشی
âkkay-ant bi	آمده باشند	âkka bi	آمده باشد

- مضارع اخباری:

mâ-hây-en	می‌آیم	mâ-hây-ân	می‌آیم
mâ-hây-et	می‌آیید	mâ-hây-ay	می‌آیی
mâ-hây-ant	می‌آیند	mâ-hâ	می‌آید

- مضارع التزامی:

biy-ây-en	بیاییم	biy-ây-ân	بیایم
biy-ây-et	بیایید	biy-ây-ay	بیایی
biy-ây-ant	بیایند	biy-ây	بیاید

۲. فعل متعدی «خوردن varag»

- ماضی ساده:

vârt-en	خوردیم	vârt-om	خوردم
---------	--------	---------	-------

(۱) âkkayo bi نیز گفته می‌شود.

vârt-u	خوردید	vârt-et	خوردی
vârt-cš	خوردند	vârt-i	خورد

- ماضی استمراری:

ma-varayad-en	می‌خوردیم	ma-varayad-om	می‌خوردم
ma-varayad-u	می‌خوردید	ma-varayad-et	می‌خوردی
ma-varayad-cš	می‌خوردند	ma-varayad-i	می‌خورد

- ماضی نقلی:

vârtay-en	خورده‌ایم	vârtay-om ^۲	خورده‌ام
vârtay-u	خورده‌اید	vârtay-et	خورده‌ای
vârtay-cš	خورده‌اند	vârtay-i	خورده است

- ماضی بعید:

vârtayad-en	خورده بودیم	vârtayad-om	خورده بودم
vârtayad-u	خورده بودید	vârtayad-et	خورده بودی
vârtayad-cš	خورده بودند	vârtayad-i	خورده بود

- ماضی التزامی:

vârtay-en bi	خورده باشیم	vârtay-om bi	خورده باشم
vârtay-u bi	خورده باشید	vârtay-et bi	خورده باشی
vârtay-cš bi	خورده باشند	vârtay-i bi	خورده باشد

- مضارع اخباری:

ma-varay-en	می‌خوریم	ma-varay-ân	می‌خورم
ma-varay-et	می‌خوردید	ma-varay-ay	می‌خوری
ma-varay-ant	می‌خوردند	ma-vara	می‌خورد

- مضارع التزامی:

bu-ar-en	بخوریم	bu-ar-â n	بخورم
bu-ar-et	بخوردید	bu-ar-ay	بخوری
bu-ar-ant	بخوردند	bu-art	بخورد

(۲) این فعل به صورت om vârta خوردن‌ام، et vârta خورده‌ای، i vârta خورده است، نیز صرف می‌شود.

ج. پیشوندهای فعل

۱. در ماضی استمراری و مضارع اخباری

می آیم	mâ-hây-ân	می آمدم	mâ-hâyad-ân	mâ-
می خوابم	ma-vasv-ân	می خوابیدم	ma-vasvayad-ân	ma-
می خورم	ma-varay-ân	می خوردم	ma-varayad-om	
می ایستم	mo-vošt-ân	می ایستادم	mo-voštayad-ân	mo-

۲. در مضارع التزامی:

بخورم	bu-ar-â n	بخوابم	bu-asp-â n	bu-
		بیایم	biy-ây-ân	bi(y)-
بنشینم	be-nen-â n	بروم	be-rr-â n	be-
		بایستم	bo-št-ân	bo-

د. فعل مجهول

فعل مجهول با فعل کمکی «شدن» ساخته می‌شود که ماضی آن bo و مضارع آن kay است. مثال:

دیده شد	dida bo	انداخته شد	piryenta bo
گرفته شد	gefta bo	خورده شد	vârta bo
		سوخته می‌شود	sokka kay

ه. فعل امر

علامت فعل امر در فعل‌های لازم و متعدی متفاوت است. در فعل‌های لازم شبیه فعل‌های فارسی عمل می‌شود، اما در فعل‌های متعدی با اضافه کردن «i» به آخر فعل، فعل امر به دست می‌آید.

- فعل لازم:

بُود	bodô	بیا	biyâ
بُرو	berra	بیفت	bekaf
		بایست	bošt

- فعل متعدی :

بکوب	bokot-i	بیاور	biyâr-i
بیچان	bepečč-i	بیاف	begâf-i
		بُبر	bobor-i

و. نفی در فعل امر

علامت نفی در فعل امر ma است. مثال:

ننوش	ma-var	نرو	ma-rra
نگیر	ma-ger	نخواب	ma-vasp
نزن	ma-jân	ننشین	ma-nen

ز. نفی در ساختمان فعل

علامت نفی در فعل‌های لازم و متعدی na است. مثال:

ننشستم	na-neš t-ân	نشستم	neš t-ân
رفته بودی	na-raftayad-ay	رفته بودی	raftayad-ay
نگفتم	na-gaš t-om	گفتم	gaš t-om
خورده‌ایم	na-vârtay-en	خورده‌ایم	vârtay-en
نمی‌زنم	na-maĵ anâ n	می‌زنم	maĵ an-â n
نمی‌توانم	na-matâ n-â n	می‌توانم	matâ n-â n

ح. مصدر

در گویش کُرشِی با افزودن پسوند ag به آخر ماده فعل، مصدر ساخته می‌شود. مثال:

تکاندن	takâ n-ag	آمدن	âkk-ag
خاراندن	karâ n-ag	افتادن	kaf-ag
دیدن	gen-ag	برخاستن	pâdâk-ag

در این گویش مصدرهای مجهول به شکل زیر است. مثال:

بُرده شدن	borda biyag	گرفته شدن	gefta biyag
گفته شدن	gašta biyag	خورده شدن	vârta biyag

۳. اسم

الف. اسم جمع

علامت جمع در گویش کُرشِی "obâr" است که به دنبال اسم مفرد می‌آید. مثال:

مفرد	جمع
bâmard مرد	bâmard-obâ r مردان
boz بز	boz-obâ r بزها
ko:(h) سنگ	ko:h-obâ r سنگ‌ها
âf آب	âf-obâr آب‌ها

ب. اسم معرفه

در کُرشِی با اضافه کردن ok به اسم، اسم معرفه می‌شود. مثال:

â bâmard-ok آن مرد	â dâja:n-ok آن زن
i bačak-ok این پسر	i ja:nak-ok این دختر

ج. اسم نکره

با اضافه کردن i به اسم، اسم نکره می‌شود. مثال:

čokk-i بچه‌ای	boz-i بزی
------------------	--------------

۴. ضمیر

الف. ضمیر منفصل مثال:

man من	mâ ما
ta تو	šomâ شما
â او	âšân آنها

ب. ضمیر متصل مثال:

lo:g-om خانه‌ام	-en	zamin-en زمین‌مان
bâγ-et باغت	-u	pâtil-u دیگ‌تان
asp-i اسبش	-eš	vasâycl-eš اسبابش‌ان

ج. ضمیر اشاره مثال:

i این	i šân اینها
â آن	â šân آنها

د. ضمیر مبهم مثال:

همه	hammâ	هرکس	har kas
هیچ	hič	کې (چه کسی)	ke
همین	hami	کِی (چه وقت)	kay
همان	hamâš	چیز	či

ه. ضمیر مشترک مثال:

خودم	va:dom	خودمان	va:den
خودت	va:det	خودتان	va:du
خودش	va:di	خودشان	va:daš

و. ضمیر مفعولی مثال:

علامت مفعول صریح در کُرشِی (جز در مورد سوم شخص مفرد) â است، اما وقتی ضمیر به â ختم می‌شود، علامت مفعول صریح râ است، مثال:

ما را	mâ râ	مرا	manâ
شما را	šomâ râ	ترا	tarâ
آنها را	â šanâ	او را	âši
جلال را	jalâlâ	علی را	aliyâ

۵. مضاف و مضاف‌الیه

در گویش کُرشِی عمدتاً مضاف قبل از مضاف‌الیه می‌آید. اما گاهی نیز شبیه به فارسی ادا می‌شود. مثال:

خانه در	lo:g-e-y dar	خانه شما	šomâ-y lo:g
مادر من	mani doyi	اسب همسایه	hamsâ de-y asp
کاسه ماست	kâlahi mâs	شب شنبه	šaf-e šamme

۶. صفت

الف. در گویش کُرشِی هر سه نوع صفت معمول در فارسی به کار می‌رود، که البته شکل آن با صفت‌های فارسی متفاوت است. مثال:

کوچک	kassân	بزرگ (درشت)	mazzan (got)
------	--------	-------------	--------------

kassân ter	کوچکتر	mazzan ter (got-ter)	بزرگ‌تر (درشت‌تر)
kassân teruy	کوچکترین	mazzan teruy (got teruy)	بزرگترین (درشت‌ترین)

ب. صفت و موصوف

در گویش کُرشِی صفت قبل از موصوف می‌آید. در این صورت، به صفت پسوند cyn (oyñ) نیز اضافه می‌شود. مثال:

gott-cyn ko:	سنگ بزرگ	širin-oyñ âf-obâr	آب‌های شیرین
sih-cyn asp	اسب سیاه	sôz-cyn deraxt-obâr	درختان سبز

ج. مطابقت صفت با موصوف

در گویش کُرشِی صفت چه در حالتی که موصوف مفرد است و چه جمع، مفرد است. مثال:

yax-cyn gâd	باد سرد	yax-cyn gâd-obâr	بادهای سرد
derâj-cyn râh	جاده دراز	derâj-cyn râh-obâr	جاده‌های دراز
mazzan-oyñ bač	پسر بزرگ	mazzan-oyñ bač-obâr	پسران بزرگ

۷. قید

الف. قید زمان:	hâlâ	حالا،	hamiša	همیشه،	šaf	شب
ب. قید مکان:	bâlâd	بالا،	jahlâd	پایین		
ج. قید مقدار:	kam	کم	valm	زیاد		
د. قید نفی:	na	نه	hič vaxt	هرگز		
ه. قید حالت:	suvâra	سواره	piyâda	پیاده		
و. قید پرسش:	bačiyâ	چرا؟	četa:r	چطور؟		
ز. قید ترتیب:	avval	اول	âxor	آخر		

۸. حروف

الف. gu در کُرشِی معادل «با» در فارسی است. مثال:

gu ây at kân. با او آمدم.

gu hâma bered mâ bâya. با هم به باغ بروید.

ب. در کُرشِی be ، ba گاهی در جمله قید می‌شود. مثال:

لیوان شیر را به او دادم. šir-ey livân dâd-om ba ayi.

و گاهی این حرف بدون اینکه قید شود در جمله مستتر است. مثال:

ما را با ماشین به شهر بردند. mârâ gu mâšinâ bort-es̄ ša:râ.

ج. در کُرشِی اگر مفعول به â ختم شود، علامت مفعول صریح râ است. در غیر این صورت، به شکل â ادا می‌شود. مثال:

شما را نمی‌توانم ببرم. šamâ râ anatan-om bebarâ n.

آن‌ها را به کوه بردم. âšân â bort-om ba ko:hâ.

چوب‌ها را بردند. dâr-obâr â borint-es̄.

د. در کُرشِی «در» به صورت mâ می‌آید. مثال:

mâ lo:g در خانه، mâ haftâ در هفته، mâ tô sâh در تابستان

۹. جمله‌های کوتاه به گویش کُرشِی

در بسته است. dar janağ âk.

بچه‌ای از کوچه گذشت. čokk-i az kuča rad bod.

از کوه که آمد، چیزی نخورد و خوابید. az ko:hâ âk ċi nâvârti vaft.

زیر درخت انار نشسته است. ċir-e deraxt-ey nârâ nešte.

صدای آب می‌آید. âf-ey tovâr mâhâ.

از دیروز تا حالا چیزی نخورده‌ام. az zi tâ hâlâ hič-om navârta.

این پیراهن مال کیست؟ i pirâhom kayayn?

من می‌توانم این بار را بردارم. man atânân i bârâ bozorâ n.

باغ جلال خیلی بزرگ است. ĵalâl-i bâğ xeyli gotten.

تو نمی‌توانی با ما بیایی. ta ana tânay gu mâ biyây.

ابر سیاه باران ندارد. siheyn bolut ôri ni.

از صبح تا ظهر یک ریزگریه می‌کرد. so:bi tâ zo:ri hami magirraya.

شیر سرفت و آتش را خاموش کرد. šir sar âk assi ku éri ko.

گوشهٔ قالی چرا سوخته است؟ bačâ i ĵâliyoy guša sodka?

تازه خوابیده بودم که مرا صدا کردی. tâza vaftayadân ke manâ gân ketja.

خانهٔ ما روی تپه است. may lo:g ru tollayn.

از کنار دِه ما رودخانه می‌گذرد. may dehay ka:ne kê ruxâna maravag.

آفتابه روی زمین افتاده است.
 این سنگ‌ها را از اینجا بردار.
 دیوار خانه خراب شده است. باید آن را دوباره ساخت.
 âftâfâ kafta ru dogârâ.
 i ko:h-obâ r â az idân bozoret.
 lo:g-ey difâr xarâb bodag, baz.
 bâhâd dorsi kane.

۱۰. واژه‌های کُرشِی و معادل فارسی آن

لخت	lut	آرنج	čagot
ماه‌یچه ساق پا	kaft	ابرو	borg, borm
مُزه	merzeng	استخوان	moč
معه	koma	اُریون	baz
ویار	ârma	بینی	boz
		پستان	gar
		تب	taf
ب. وسایل و ابزار زندگی		تبخال	učuy
اجاق	čâla	جذام	xora
انگشتر	izzek	خارش	kenâ
بند شلوار	dumak	دیوانه	ganuk
پارچه	god	روده	ridu
پایه چوبی کپر	lekker	زگیل	sengel
خیبک روغن	zekk	ساق پا	ballor
دهنه اسب	igân	سرفه	kollag
روبنده زنان	duvâx	شاش	mes
زین اسب	hagar	عطسه	češak
سفره نان‌پزی	si:xa	فک	kaha
سنگ آب (سنگاب)	ĵâbiya	قامت	dâr
سوزن	sučîn	قوز	morok
سه پایه دوغ‌زنی	čadma	کفل	lommog
غربال	gečîn	کلیه	gordak
قلیان	čilim	کیسه صفرا	za:la
کاسه	kalahi, tuĵi	گرسنه	sodik
کفگیر خمیر	arsen	گونه	dim
کفگیر غذا	hassom	گیسو	šâk
کلنگ	gâzma	لال	gong
کمر بند	tasma, qadband		

خرچنگ	kerenǰâl	گلوه نخ	gohrena
خرگوش	dôšân	نخ، ریسمان	bannik
روباه	tolog	نردبان	pâsod, sod
زنبور	gezerâ li	نمد	kačča
زنبور قرمز	gomz	هاون	ǰogan
سار	qara ʔoš	هیزم نیم‌سوخته	čolus, čulos
گاو	gox	بوغ گردن گاو	ǰi
شتر زائیده	maǰǰi		
شتر جوان	dâci		
گریه	gulu	ج. بستگان و آشنایان	mardiyen čok
گنجشک	serča	پسر بچه	dâti
گوساله	guvar	خاله	gâhâr
لاشخوار	dâl	خواهر	xâlu
مُغ	morg	دایی	ǰa:nek
مرغ جوان	bârek	دختر	ǰanin čok
مرغ مادر	deygun	دختر بچه	ǰan
مگس	mchesk	زن	šû
مورچه	murik	شوهر	ga:len
موریانه	rimiz	عروس	čok
نوزاد شپش	mitok	فرزند	doyi
		مادر	

ه. گیاهان و خوراکی‌ها

پونه	pudun
پیاز	pimâz
تخمه، هسته	tanna
جنگل	ǰaval
خرما	nâ
خوشه خرما	pang
خیار	bâlang
سنبله خرد نشده گندم	koruš a
عدس	marǰ omak
قارچ	hâkkâl
کال، نرسیده	dang
کرچک	kanati

د. جاندران و واژه‌های وابسته

اسب	asp
بچه شتر	her
بز پشتاز گله	šâhâz
بز نزائیده	tištar
بید لباس (حشره)	bey
پستان دام	go:dân
تخم شپش	rešk
تخم مرغ	heyx
جوجه تیغی	zuzuk
حيوان پیشانی سفید	čâl
خارپشت	ǰirbi
خر، الاغ	kar

پاره	gâla	کَرِه	nemeš k
پول	penč i	لور	čukalik
جرقه آتش	pitirok	مغز بادام کوهی	maĵ ak
حیاط	fada	نان	nagan
چروک لباس و پوست	mučuna	نخل	mač
خانه	lo:g	نمک	fâd
خسته	sos		
خوشمزه	faš		و. طبیعت و عوامل طبیعی
داخل	tux	ابر	bolut
ردیف	res	جوی آب	ĵox
ساربان	dârɣa	شِن	qum
سؤال	soĵ	غاز	šekaft
سوراخ	tong	غروب	runeš t
صدا	torâ r	گردآب	tô lâma
ضعیف	lahviz	گردباد	boyanâ ɣ
طعم گس	zo:r	مِه	korkorak
غلیظ	mašt	نیمروز	gohr
فراخ	aĵjoq	هاله دور ماه	âɣol
قطره	top		
کشت دیم	baĵ		ز. واژه‌های متفرقه
گرد	gelder	آبستن	âhos
گودال	čoqqor	آتش	âs
ماتم، عزا	yâs	آغل	qâš
مُهره	modork	آغل بزغاله	čer
ناصاف، زبر	debr, derv	اخگر آتش	xorom, xorong
نیم، قطعه	kal	بالا	bâlâd
نیشگون	pinč ak	بخیه دُوخت	duščak
ولرم	malil	بیرون	sa:râ

سیاسگزاری:

این مقاله حاصل سفرهای متعدد به روستای کُرُش آباد بالاده کازرون و صرف اوقات طولانی است که با پرسش و پاسخ‌های مکرر، با افراد مختلف، به دست آمده است. جا دارد که از تمامی آنان قدردانی کنم. بخصوص از آقای میرزا صمصامیان و خانواده

محترم‌شان که متحمل حضور اینجانب در روزها و شب‌های متوالی بوده‌اند. از جناب آقای دکتر حسن رضائی باغبیدی که مشوق اینجانب در یافتن کُرش‌ها و تحقیق در گویش کُرشِی بوده‌اند صمیمانه سپاسگزارم. همچنین از پژوهشگر ارجمند جناب آقای پیرمحمد ملازهی که زحمت تهیه واژگان بلوچی (پس‌کوه سراوان) را کشیده‌اند، و آقای قربان میرزایی، گویشور قشقایی (ایل کشکولی) و آقای جان محمد وزیری از طایفه «فارسی‌مدان» که واژه‌های قشقایی را در اختیارم قرار داده‌اند و آقای خسرو سلامی که زحمت تکمیل واژه‌های قشقایی را متحمل شده‌اند تشکر و قدردانی می‌کنم، و برای همگان آرزوی موفقیت روزافزون دارم.

گویشوران کُرشِی

میرزا صمصامیان	۷۱ ساله	بی‌سواد	دامدار
کاظم صمصامیان	۳۹ ساله	پنجم ابتدایی	مغازه‌دار
ابوذر صمصامیان	۱۹ ساله	پنجم ابتدایی	دامدار
اعظم صمصامیان	۱۵ ساله	محصل	—
جان‌افروز صمصامیان	۴۰ ساله	بی‌سواد	خانه‌دار
روشن‌علی صمصامیان	۲۵ ساله	ابتدایی	دامدار
کهزاد (حزب‌الله) صمصامیان	۱۷ ساله	ابتدایی	دامدار
احسان صمصامیان	۱۳ ساله	محصل	—
ابراهیم صمصامیان	۱۵ ساله	محصل	—
سجاد صمصامیان	۱۳ ساله	محصل	—
جعفر صمصامیان	۱۶ ساله	محصل	—
امیرحسین (عوض) حیدری	۲۱ ساله	فوق‌دیپلم	کارمند
محسن حیدری	۱۹ ساله	—	—
علی رحمت‌راد	۲۰ ساله	—	دامدار

